

ВІСНИК

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 2 (34)

КВІТЕНЬ 2012 р.

Заснована у
2006 році.

Розповсюджується
безкоштовно

МАЄМО НОВОГО МІНІСТРА

20 квітня ц.р. Президент України В.Ф. Янукович підписав Указ про призначення Едуарда Анатолійовича Ставицького Міністром екології та природних ресурсів України замість Миколи Владиславовича Злочевського, який призначений

першим заступником секретаря РНБО України.

Едуард Анатолійович Ставицький народився 4 жовтня 1972 р. (39 років) у м. Лебедин Сумської області. Громадянин України. Він – депутат Житомирської обласної ради 6-го скликання (з

листопада 2010 року) від Партії регіонів, член постійної комісії з питань Чорнобильської катастрофи, екології та використання природних ресурсів фракції Партії регіонів. З 28 грудня 2010 року по 20 квітня 2012 року – Голова Державної служби геології та надр України. До цього працював менеджером, а потім – головою правління ЗАТ «Науково-виробниче об'єднання «Екологічне паливо України», почесним президентом ТОВ «Дитячо-юнацький клуб «Кристал-аметист», радником міністра охорони навколишнього природного середовища України, головою правління НАК «Надра України».

Закінчив Державну гірничу академію України (гірничий інженер), Українську академію державного управління при Президенті України (магістр державного управління).

Одружений, має двох синів.

(За матеріалами Вікіпедії).

ПІДПИСАЛИ МЕМОРАНДУМ

Карпатський біосферний заповідник і Тячівська районна держадміністрація підписали меморандум про співпрацю у збереженні та сталому використанні природних комплексів Угольського і Широколужанського масивів Карпатського біосферного заповідника, як частини українсько-словацько-німецького об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

У меморандумі, зокрема, зазначено, що сторони, які його підписали, прагнуть до співпраці у питаннях збереження довкілля, сталого використання і розвитку зазначених у ньому територій в рамках чинного законодавства України та Конвенції про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини на основі системного врахування екологічних, економічних, соціальних та інших суспільних інтересів територіальних громад Тячівщини. Сторони надалі будуть будувати взаємовідносини, розвивати взаємовигідне і довгострокове співробітництво.

Із свого боку заповідник забезпечить охорону, збереження та відтворення природних комплексів Угольсько-Широколужанського масиву КБЗ відповідно до Закону «Про природно-заповідний фонд України» та Положення про Карпатський біосферний заповідник, розвивати організацію вивчення і моніторинг природних і антропогенних процесів на цій території, сприятиме сталому соціально-економічному розвитку населених пунктів, розташованих в зоні його діяльності. Йдеться і про підтримання установою традиційного господарювання в межах буферної зони та зони антропогенних ландшафтів (розвиток полонинського господарства, екотуризму, сінокошення, випасання худоби, заготівлі деревини, збору грибів, дикоростучих плодів, ягід тощо).

(Продовження на 3-й стор.).

РОЗГЛЯНУТО ПРОЕКТ ЗІ ЗМІН КЛІМАТУ (ЗВІТ ПРО УЧАСТЬ В ЗАСІДАННІ КЕРІВНОГО КОМІТЕТУ КАРПАТСЬКОЇ МЕРЕЖІ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ)

27 березня ц.р. у місті Банська Бистриця (Словаччина) відбулося засідання керівного комітету Карпатської мережі природоохоронних територій (СНРА/КМПТ). У ньому брали участь представники Словаччини, Сербії, Румунії, Чехії, Угорщини, Польщі та України, а також таких організацій, як WWF-DSP, UNEP і проекту BIOREGIO.

Засідання відкрили п.п. Мірче Вергелет (проект BIOREGIO) та Гаральд Егерер (UNEP).

Першим слухали презентацію п. Томаша Гласноу (Чехія) щодо реалізації проектів «Карпівія» та «Карпат КК» (Carpath CC). Обидва проекти присвячені змінам клімату і є взаємопов'язаними. Однак, проект «Карпівія» є аналітичним і присвячений підготовчим заходам щодо подолання негативних наслідків змін клімату. У рамках згаданого проекту проводиться пан-карпатська оцінка вразливості екосистем і вивчення наявних баз даних з метою визначення потреб у зборі додаткової інформації (виявлення дефіциту даних). У

цьому напрямку доповідач вказав, що Україна є «білою плямою» на карті їхнього проекту. На це представниця України зазначила, що в її установах ПЗФ (зокрема, в Карпатському біосферному заповіднику) накопичено достатньо інформації з цього питання, яке на даний час ретельно досліджується українськими експертами, і ми готові дати контакти відповідних фахівців.

Також п. Гласний наголосив, що проект «Карпівія» реалізовується із залученням зацікавлених сторін, оскільки завданням проекту також є інформування громадськості з питань наслідків змін клімату та підвищення загальної обізнаності. Проект має власний вебсайт.

Проект «Карпат КК» є практичним продовженням аналітичного проекту «Карпівія». Він присвячений збору і аналізу даних, яких бракує, а також підготовці «карти вразливості екосистем Карпат». У центрі уваги проекту знаходяться три екосистеми: ліси, луки/грасленди, водно-болотні угіддя.

(Продовження на 2-й стор.).

Перед учасниками семінару виступає директор заповідника, професор Федір Гамор.

РОЗГЛЯНУТО ПРОЕКТ ЗІ ЗМІН КЛІМАТУ (ЗВІТ ПРО УЧАСТЬ В ЗАСІДАННІ КЕРІВНОГО КОМІТЕТУ КАРПАТСЬКОЇ МЕРЕЖІ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ)

(Закінчення, початок на 1-й стор.).

Наступним з інформацією щодо стану реалізації проекту виступав п. Мірче Вергелет, менеджер проекту BIOREGIO. Перш за все, він проінформував, що процедура заміни офіційного партнера від України завершена, про що до 15 квітня 2012 року надіслано офіційного листа, а також привітав Карпатський біосферний заповідник з остаточним приєднанням до команди проекту. Також було згадано, що проект дещо затримується з графіком реалізації, оскільки його початок було заплановано на 1.01.2011 р. Але підписання угод з ряду причин розпочали лише в грудні 2011 року. Доповідачем було представлено робочі напрямки, серед яких і створення транскордонних біосферних резерватів «Мармароські гори» (Україна-Румунія) та «Залізні ворота» (Румунія-Сербія), а також створення баз даних зникаючих, ендемічних та інвазійних видів Карпат, створення інформаційної системи із біорізноманіття, яка буде в загальному доступі та ін. Крім того проект буде надавати фінансову підтримку діяльності Карпатській мережі природоохоронних територій.

Представником України було звернуто увагу присутніх на той факт, що хоча проект затримується з графіком реалізації і українського партнера ще не призначено остаточно, Карпатський біосферний заповідник вже активно працює в напрямку реалізації компонентів, в яких буде задіяний. А саме: проведено двосторонню зустріч з керівництвом природного парку «Гори Мармарощини», яка була ініційована особисто директором КБЗ п. Федором Гамором і під час якої було детально обговорено наступні кроки щодо плану дій в рамках проекту BIOREGIO, зокрема роботи по створенню ТБП «Мармароські гори»; підготовлено та затверджено

план роботи на 2012 рік.

У наступному пункті порядку денного Мірче Вергелет представив інший проект, який реалізується румунськими колегами – «Покращення фінансової сталості природоохоронних територій Румунських Карпат та поширення досвіду на інші країни Карпатського регіону». В рамках проекту буде діяти група фінансових експертів з кожної країни Карпатського регіону. Вимоги до експерта: економічна або бухгалтерська освіта, досвід роботи в природоохоронній справі, володіння англійською мовою. Представником України було запропоновано кандидатуру п. Анастасії Драпалюк.

Останнім питанням щодо організації конференції Карпатської мережі природоохоронних територій у 2013 році слухали п. Хільдегард Меєр (WWF-DCP). Конференцію планується провести в Сербії або Словаччині за участі 100-120 учасників. Це – представники установ ПЗФ карпатських країн, зацікавлені сторони, партнери проекту BIOREGIO, громадські організації, організації-партнери (ALPARC й ін.) та потенційні донори. Передбачається, що конференція триватиме 5 днів (прибуття, екскурсія, робочі дні, виїзд учасників) у квітні або травні 2013 року. Метою форуму, крім тем, які будуть визначені пізніше, буде створення платформи для неформального спілкування колег з усього Карпатського регіону, налагодження співпраці, висунення проектних ідей та зустрічі з потенційними донорами.

Наступне засідання Керівного комітету Карпатської мережі природоохоронних територій призначено на вересень 2012 року.

Вікторія ГУБКО,
начальник відділу рекреації,
зв'язків з громадськістю
та міжнародної співпраці КБЗ,
учасниця засідання.

СЕМІНАР З ПЕДАГОГАМИ РАХІВЩИНИ

4 квітня ц.р. на центральній садибі Карпатського біосферного заповідника проведено семінар «Співпраця природоохоронної установи і закладів освіти – шлях до формування екологічної свідомості учнівської молоді» з вчителями географії Рахівщини. Під час цього зібрання обговорено питання діяльності еколого-освітніх та інформаційно-туристичних центрів установи, проведення тематичних екоосвітніх заходів в період літніх оздоровчих таборів. У ході роботи семінару порушено ідею проведення низки тематичних семінарів, які б дозволили педагогам глибше ознайомитися із використанням ГІС-технологій на території заповідника, дослідженням антропогенного навантаження на екосистему внаслідок туристичної діяльності тощо.

На сейсмостанції «Рахів», що працює в заповіднику від Інституту геофізики ім. Суботіна НАН України (відділ сейсмічності Карпатського регіону), вчителі ознайомилися із роботою сейсмоприладів, системою збору даних і використання їх у міжнародній мережі Centre Sismologique Euro-Mediterranean.

Вікторія БУНДЗЯК,
начальник відділу
пропаганди та екоосвіти КБЗ.

ПІДПИСАЛИ МЕМОРАНДУМ

(Закінчення, початок на 1-й стор.).

Заповідник бере на себе виділення дров та деревини для потреб населення, що проживає у межах Угольсько-Широколужанського масиву Тячівщини, та для потреб ведення полонинського господарства, сприяє організації рекреаційної інфраструктури, облаштовує мережу еколого-і науково-пізнавальних маршрутів, рекреаційних зон з метою створення сприятливих умов для розвитку туризму, відпочинку та оздоровлення населення і відвідувачів заповідника. Він же проводить на власній території ремонт і утримання доріг, гірських стежок, які використовуються для потреб ведення полонинського господарства та екологічного туризму, здійснює екоосвіту та роз'яснюючі діяльність серед населення.

Стосовно Тячівської РДА, то, у відповідності до ст. 60 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», вона сприяє адміністрації заповідника в охороні й збереженні природних комплексів Угольсько-Широколужанського масиву та покладених на установу завдань. Через органи місцевого самоврядування вона сприяє формуванню пропозицій щодо визначення територій для проведення природо-охоронних заходів, заготівлі деревини та паливних дров, сінокошення та випасання худоби, організованого збору грибів, дикоростущих плодів і ягід для потреб мешканців населених пунктів Мала та Велика Угольки, Широкий Луг та Кричево, делегує свого представника до координаційної та науково-технічної рад заповідника.

Крім згаданих, визначено й спільні обов'язки сторін. Це – залучення територіальних громад згаданих населених пунктів до співпраці, постійної консультації для обговорення і узгодження дій, спрямованих на поліпшення природоохоронної роботи, а також розвитку традиційного господарювання, рекреації і туризму, формування громадської думки щодо бережливого ставлення і поваги до особливо цінних об'єктів заповідника.

Меморандум набрав чинності з 26 березня ц.р. – моменту його підписання головою Тячівської РДА М.І. Шелевером та директором КБЗ Ф.Д. Гамором.

Василь БОЙЧУК.

НА БУДІВНИЦТВО МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЦЕНТРУ В КВАСАХ ВИДІЛЕНО ЧАСТИНУ КОШТІВ

Макет Міжнародного центру у Квасах

Як повідомлялося у «Віснику Карпатського біосферного заповідника», за спільною угодою із міжнародними зацікавленими природоохоронними і науковими установами та організаціями, заповідник реалізовує проектно-кошторисну документацію із будівництва міжнародного навчально-дослідного центру букових пралісів Карпат і сталого

розвитку. Об'єкт розташуватиметься у Квасах. Будуватиметься він за спільні кошти України та міжнародних фондаций. Його вартість – кільканадцять мільйонів євро.

Практично вже завершено виготовлення і ревізію проектно-кошторисної документації. Міністерство екології і природних ресурсів України виділило перший

транш для реалізації проекту в нинішньому році у кількості три млн. гривень. Триває тендерна процедура визначення будівельної організації, яка візьметься за спорудження об'єкта. Вона завершиться незабаром. Після цього свій внесок у будівництво зроблять міжнародні фундатори.

(Вл. інф.).

ЗА РЯДКАМИ СУДОВОЇ СПРАВИ

ПОСТУПИЛИ ГУМАННО

27 січня ц.р. у Червоногірському ПНД-відділенні Карпатського біосферного заповідника, в урочищі Подереш села Луги, громадянин В.В. Соколицький здійснив незаконне вирубування чотирьох дерев ялиці та шести буків загальною кубомасою 13,99 м³, на суму 16,7 тис. грн. За цим незаконним діянням його виявили працівники державної служби охорони заповідника, які задокументували порушення, а адміністрація природоохоронної установи звернулася до Рахівського районного суду з позовом про притягнення зловмисника до відповідальності.

В ході досудового розстеження та в процесі судового розгляду справи В. Соколицький вину свою визнав повністю, просив суд та адміністрацію КБЗ не карати його суворо, оскільки мав ряд причин і обставин, які пом'якшують його дії. Зокрема, він ніколи не притягався до судової відповідальності, за місцем проживання характе-

ризується позитивно, вдівець, пенсіонер, інвалід III групи загального захворювання. Проживає у важких матеріально-фінансових умовах. Деревину, яку зрубав, частково повернув заповіднику.

І в судовому засіданні вину підсудного було повністю доказано. Керуючись статтями 323 і 324 КПК України, суд визнав В.В. Соколицького винним у порушенні вимог ст. 246 КК України та визначив йому покарання – позбавлення волі на два роки з конфіскацією незаконно зрубаной деревини. А на підставі ст. 75 КК України засудженого звільнено від відбуття основного покарання, якщо протягом одного року він не вчинить нового злочину та виконає покладені на нього обов'язки – періодично з'являтися для реєстрації в органи кримінально-виконавчої інспекції. Запобіжний захід засудженому В. Соколицькому до вступу вироку в законну силу залишено

попередній – підписку про не виїзд. Секвестровані речові докази – 13,99 кбм. деревини передано заповіднику, як їх власнику. А бензопилу «Husqvarna 340», яка належала зловмиснику, після вступу вироку в законну силу буде вилучено як знаряддя для здійснення протиправного діяння. Також із засудженого на користь держави, в особі КБЗ, стягнуто 1500 гривень цивільного позову.

На час цієї публікації вирок вступив у законну силу, оскільки з дня винесення впродовж 15 діб засуджений його не оскаржив у вищу судову інстанцію.

Як бачимо, суд та адміністрація заповідника поступили гуманно: при визначенні міри покарання В. Соколицькому врахували важкий матеріально-фінансовий стан особи підсудного, інші фізичні і соціальні причини, які пом'якшили його вину.

Оксана МАРТИШ,
представник цивільного позивача.

АКЦІЯ «ПОСАДИ СВОЄ ДЕРЕВО» ВІДБУЛАСЯ

Одним із пріоритетних напрямків діяльності КБЗ є еколого-освітня діяльність. Тут особлива увага приділяється освітній роботі з учнівською молоддю. З цією метою щорічно проводяться багаточисельні акції, які сприяють формуванню екологічної свідомості та культури в школярів, складовими якої виступають природоохоронна діяльність та позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи.

11 квітня ц.р., з ініціативи науковців КБЗ та за підтримки дирекції Богданської ЗОШ I-III ст., проведено чергову природоохоронну акцію з озеленення «Посади своє дерево». Її організаторами були відділ науково-дослідної роботи та сталого розвитку і ботанічна лабораторія КБЗ. Виховна мета акції – формування у дітей бережливого ставлення до природи рідного краю, почуття особистої відповідальності за її майбутнє. В акції брали участь учні 7-А та 5-А класів, учителі та техпрацівники Богданської ЗОШ I-III ст. Найбільш активними учасниками виявилися наступні учні: Є. Мелеш, Т. Богуняк, М. Сухан, П. Демян, А. Мелеш, Ю. Червак, Р. Дзвінчук, М. Книшук, М. Сухан.

Зі слів дирекції школи, саме такі активні природоохоронні акції допомагають розвивати найкращі людські якості у вихованців, роблять їх непримиренними до зла, виховують в учнів відповідні естетичні смаки, необхідні для розуміння законів природи, для формування цілісної картини світу. Пізнавальну цінність таких акцій важко переоцінити, адже кожен з учнів мав можливість закріпити на практиці здобуті теоретичні знання на уроках ботаніки.

Молодими деревцями та чагарниками ялини, модрина, ялиці, мушмули, дуба, горіха, каштана, калини, горобини, айви озеленено територію школи та парк в с. Богдан. Усі саджанці вирощено у розсаднику КБЗ.

Богдана МОСКАЛЮК,
заступник начальника відділу науково-дослідної роботи та сталого розвитку КБЗ.

ДЕСЯТЬ В ОДНОМУ, АБО ПРО РОЗВИТОК БДЖІЛЬНИЦТВА

З доісторичних часів людина навчилася користуватися продуктами бджільництва. І чим вищий рівень суспільного розвитку, тим інтенсивніше використовують бджоли, як джерело існування та прибутків. А про дуже ретельно працюючу людину кажуть: «Трудиться немов бджілка».

Думаючи про бджіл уявляють мед, як висококалорійний продукт харчування, який має прекрасні смакові якості, цінні дієтичні та ефективні лікувальні властивості. Мед неперевершений у відновленні людської потенції. Він благотворно впливає на організм людини, завдячуючи різноманітному складу. У ньому є глюкоза, фруктоза, ферменти, органічні кислоти і величезний набір мікро-елементів, вкрай потрібних організму людини.

Відома велика кількість різновидів меду в залежності від домінуючої рослини, з квіток якої бджоли збирають нектар. Особливою цінністю в народі користується мед з фруктових і хвойних дерев, різнотрав'я високогірного. Добре відомі цілющі властивості липового або гречаного медів.

Не тільки медом єдиним цінним медоносним бджоли. Високо цінується другий за значенням продукт бджільництва – віск. Його застосовують в ряді галузей промисловості, металургії, в оптиці, авіаційній промисловості, радіо-і телефонотехніці, парфумерії. Він входить до складу ліжної мазі, губної помади, мастик, садового вару, вошчини і т.д.

Величезне значення мають маточне молочко, яке застосовують в медицині та косметичці, а також бджолиний яд, який використовують в медицині.

Або, скажімо, бджолиний пилок, який відомий як багатюще джерело вітамінів. Його вживають у чистому вигляді як лікарський засіб та домішку до цукерок та інших лакімок.

Добре відоме трутнєве молочко. До недавнього часу трутнєвий розплід

вважався лишнім у велику. Він навіть стає обузою для бджоларів і бджолородин. Тепер же достеменно відомо, що він лікує всі чоловічі розлади та недуги при вживанні у чистому вигляді і в настоянках.

Широко застосовують бджіл для запилення сільськогосподарських культур, що не тільки збільшує врожайність, але й покращує посівні якості насіння, товарність плодів та овочів.

Оцінюючи цих комах як джерело господарської діяльності, людина, перш за все, оцінює користь бджіл у матеріальних вимірах, забуваючи, що деякі цінності можуть бути вагомішими. Так, захищаючись, бджоли жалють, при цьому лікують тяжкі недуги – псоріаз, радикуліт, астму, гіпертонію і ще багато інших важких хвороб.

Людству відомо надзвичайно багато різновидностей бджіл – індійські, африканські, кавказькі, європейські та ін., які різняться між собою за певними ознаками. Із європейських виділяють карпатські, які походять від країнських і мають найбільшу популярність серед пасічників України та Росії. Для цих бджіл характерно, що вони рано і швидко розвиваються, швидко нарощують родини. Пристосовані до низьких температур, використовують ранні і незначні взятки, витримують суворі і тривалі зими.

Природно-кліматичні умови КБЗ дозволяють займатися бджільництвом у необмежених масштабах. Для цього в заповіднику є все: законодавче забезпечення, матеріально-технічна база, стартова кількість бджолородин. Із наявної кількості бджолородин вже через три роки пасіку можна довести до трьохсот бджолородин. Курс на це взято. Адміністрацією затверджено відповідну програму на ряд років.

Дмитро КУРІН,
провідний інженер з охорони тваринного світу КБЗ.

УЧАСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ ФОРУМІ

Карпатський біосферний заповідник узяв активну участь у міжнародному екологічному форумі «Довкілля для України», який пройшов 23-26 квітня ц.р. у Києві. У розгорнутій експозиції заповідник представив природні та культурні цінності краю, презентував досвід його природоохоронної, наукової, туристично-рекреаційної та еколого-освітньої діяльності. Для відвідувачів форуму працівники установи організували низку майстер-класів та екологічних ігор, провели дегустацію традиційних гуцульських смаколиків.

На міжнародній конференції «Зелена економіка: перспективи впровадження в Україні», яка проводилася в рамках форуму, виступив директор заповідника, професор Федір Гамор. Доповідь була присвячена ролі українсько-словацько-німецького об'єкта Всесвітньої

спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» в реалізації ідей сталого розвитку в Карпатах.

Радник, спеціальний уповноважений Прем'єр-міністра України, координатор Міжнародного екологічного форуму «Довкілля для України» Анатолій Толстоухов вручив Карпатському біосферному заповіднику фотоальбом та спеціальні дипломи Всеукраїнського конкурсу «Лідер природоохоронної діяльності». Крім того, проф. Ф. Гамора урочисто нагороджено нагрудним знаком «Почесна відзнака Міністерства екології та природних ресурсів України».

Діяльність заповідника на форумі вміло презентували провідні спеціалісти установи Ігор Кальба та Іванна Колачук.

Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА,
учасник форуму.

ДЕНЬ ДОВКІЛЛЯ У ЗАПОВІДНИКУ

Цьогорічний День довкілля у Карпатському біосферному заповіднику, як і в усій Україні, відзначали у суботу, 21 квітня. На цю дату в установі було оголошено суботник. Тому робочий день усі працівники служб і відділень розпочали не на звичних місцях, а на прилеглих територіях центральної садиби та ПНД-відділень. Весна цього року дещо запізнилася. Довкола ще не так багато зелені: вона лише почала пробиватися назовні. Де-не-де ще видніється сміття, інші неприбрані рештки. Продовжується озеленення клумб, парків тощо. Тому, наприклад, на центральній садибі зосередились саме на цьому. Взагалі, впродовж суботника посадили десятки дерев і кущів, прибрали територію дендропарку, прилягаючу до заповідника прирічково-дорожню смугу. Не менше робіт виконано і в ПНД-відділеннях.

ВИВЧАЛИ ДОСВІД ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ

27 березня ц.р. на центральній садибі Карпатського біосферного заповідника відбувся семінар «Волонтерство – як інструмент для розвитку територіальної громади та міжнародного партнерства». Семінар організовано заповідником під егідою Корпусу Миру.

На зібранні висвітлено законодавчі засади волонтерської діяльності в Україні, успішної роботи волонтерів як у нашій державі, так і на Рахівщині. Зокрема, волонтер Корпусу Миру – Всесвітньої організації добровольців – громадянка США Еліс Теодора Кемпбел-Орд ознайомила присутніх із досвідом волонтерської діяльності у США та власним (працює на волонтерських засадах у Костилівській сільській раді).

На семінарі виступив директор КБЗ Федір Гамор.

Після семінару його учасники відвідали Музей екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах.

Іванна КОЛАЧУК, провідний спеціаліст відділу екоосвіти і пропаганди КБЗ.

ЛІКВІДУЄМО АВАРІЙНО-НЕБЕЗПЕЧНІ ДЕРЕВА

Необхідність проведення таких рубок обумовлена надзвичайною ситуацією, яка виникла на державній автомобільній дорозі, що безпосередньо прилягає до території заповідника. Внаслідок налипання мокрого снігу на дерева, від падіння букової гілки на автомобіль, який слідував автодорогою, загинуло двоє людей. У зв'язку з цим, за дорученням голови Рахівської районної державної адміністрації Д. Андріюка, була створена робоча комісія з представників РВ УМНС, державних лісогосподарських підприємств району, заповідника, Державтоінспекції, електричних мереж та мережі електрозв'язку. Комісією було прийнято рішення про термінову ліквідацію небезпечних дерев вздовж автотраси Мукачево – Рогатин та затверджено перелік аварійних дерев вздовж цієї автодо-

роги, які загрожують безпеці руху, електричним мережам та мережам електрозв'язку і підлягають видаленню. Таких дерев на території Кевелівського, Рахів-Берлибаського та Трибушанського ПНД-відділень Карпатського біосферного заповідника визначено 1442 штуки, загальним об'ємом 681 куб. м. Так, на сьогоднішній день роботи повністю завершено у Рахів-Берлибаському – зрубано 134 дерева, вони тривають у Трибушанському (зрубано 100 з 194 дерев) та Кевелівському (зрубано 243 із 921 дерева) ПНДВ. Ще 194 дерева буде ліквідовано ДП «Великобичківське ЛМГ» на території, яка передана заповіднику під охорону. Роботи плануємо завершити до першого червня ц.р.

Дмитро БРЕХЛІЧУК,

начальник відділу відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів

уроки (медіа-презентації) на тему «Збережемо первоцвіти разом!». Глибоко запала в душу учням розповідь про загрозливе становище, у яке потрапили ефемероїди. Тому під керівництвом педагога-ентузіаста, вчителя 4-а класу Галини Смірної учні поставили сценку, в якій продемонстрували гостроту цієї екологічної проблеми Карпат. Юні актори поділилися своїми знаннями щодо охорони ранньовесняної флори з учнями молодших класів школи. Кульмінацією акції стала екологічна демонстрація, що пройшла у центрі міста Рахова. Діти були одягнуті у костюми первоцвітів, які виготовили спільно зі своїми старшими товаришами. З транспарантами та плакатами, вони закликали рахів'ян не зривати та не купувати весняні квіти. Основної мети акції – привернення уваги громадськості до проблем охорони ранньоквітучих рослин – було досягнуто завдяки активному роз'яс-

АКЦІЯ «ЗБЕРЕЖЕМО ПЕРВОЦВІТИ РАЗОМ!»

Перші квіти після тривалої зими приносять радість та милують очі кожного із нас.

Щоб привернути увагу населення до проблеми збереження первоцвітів, працівники Карпатського біосферного заповідника провели низку пропагандистських та освітніх заходів. На місцевому телебаченні у перших числах березня продемонстровано слайд-шоу «Первоцвіти». Важливе значення приділяємо збереженню первоцвітів за допомогою екологічної освіти школярів. Так, у ЗОШ № 2 I-III ст. м. Рахова для учнів молодших класів працівники Музею екології гір провели екологічні

уроки місцевому населенню важливості проблеми. Найбільший акцент також було зроблено на тому, що відповідальність за знищення провісників весни лягає не лише на тих, хто їх збуває, але й на покупців. Для ефективності заходу працівники заповідника допомогли школярам підготувати флаєри, які поширено під час екодемонстрації.

Шановні рахів'яни, зберегти красу карпатських гір ми зможемо тільки РАЗОМ!!!

Ігор КАЛЬБА,
провідний фахівець, завідувач
Музею екології гір.

ОХОРОНЯЙМО ЛІС ВІД ПОЖЕЖ

З настанням весни частішають лісові пожежі. Причиною їх виникнення завжди є спалювання сміття, випалювання сухої рослинності на сінокосах тощо. Ці необдумані вчинки призводять до загибелі всього живого і можуть спричинити таку пожежу. Вона здатна на лічені хвилини знищити не лише об'єкт, на який спрямовується дія вогню, а й значні площі лісу. До того ж, при згоранні однієї тонни рослинних залишків у повітря вивільняється приблизно 9 кілограмів мікрочастинок диму, до складу котрих входить низка сполук, що провокують важкі хвороби, зокрема рак. З димом у повітря потрапляє також діоксин – одна з найотруйніших для людини речовин.

Порушення вимог пожежної безпеки в лісах, знищення або пошкодження дерев внаслідок необережного поводження з вогнем, що призводить до виникнення лісової пожежі, її поширення на значній площі, – тягнуть за собою накладення штрафу на зловмисників від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб – від семи до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Засмічення лісів побутовим сміттям

також є однією з причин виникнення лісових пожеж. Бо воно – легкозаймисте, сприяє поширенню загорянь. Можуть горіти й сміттєзвалища. Процес їх самозаймання може початися і під впливом розкладання решток. Крім того, просто кинута пляшка (як скляна, так і пластикова) може також стати причиною лісової пожежі. При цьому спрацьовує ефект лінзи, яка фокусує сонячні промені і підпалює суху траву, листя, гілки.

Згідно з Кодексом про адміністративні правопорушення України, захаращення лісу побутовим сміттям тягне за собою накладення штрафу. Ця норма означає, що любителів відпочити на природі, які не приберуть за собою пляшки та пакети, можуть оштрафувати як мінімум на 170 грн., а максимум – на 510 гривень.

Тому, шановні громадяни, будьте дуже обережними з вогнем! Щоб Ваша необережність не стала причиною лісової пожежі та не відобразилась на вашій кишені, не підпалюйте суху траву, в лісі не паліть, не розводьте багаття. Принаймні – дотримуйтеся правил протипожежної безпеки.

Якщо ж Ви помітили пожежу, що почалася, наприклад, з невеликого

загорання трави або тліючої лісової підстилки від покинутого багаття, спробуйте загасити її самі. Якщо ж пожежа досить сильна і Ви не можете загасити її самотужки, – найкраще зателефонуйте за номером «101» і повідомте пожежних про місце загорання і як туди потрапити.

Роман СЕМЕНЮК, в.о. начальника
Трибушанського ПНДВ заповідника.

ВИДАНО 35-Й ТОМ ЛІТОПІСУ ПРИРОДИ ЗАПОВІДНИКА

В електронному вигляді та у книжковому варіанті видано черговий, 35-й, том Літопису природи заповідника за 2011-й рік. Цей документальний звіт-опис природоохоронної і науково-дослідної роботи державної установи готується до друку щорічно у відповідності до Положення про Карпатський біосферний заповідник. Використовується як посібник для моніторингу процесів, які відбуваються у природному середовищі Українських Карпат, а також у підготовці різних звітів, графіків, діаграм, наукових публікацій, монографій, міжнародних проектів, дисертацій тощо. Примірники Літопису обов'язково до зберігання у Державному архіві, Міністерстві екології і природних ресурсів України та безпосередньо в заповіднику.

Літопис складається із 11-ти розділів, ілюстрований фотографіями, таблицями та діаграмами.

У Літописі розміщено наступні розділи: загальні відомості про заповідник; наукові полігони; абіотичне середовище (клімат, гідрологія, рельєф); рослинний, тваринний світ; збереження видів рослин і тварин, природних середовищ, що занесені в чинні для України міжнародні переліки; календар природи (фенологічні спостереження за явищами живої та неживої природи); антропогенний вплив; аналіз результатів та перспективи наукових досліджень; участь Карпатського біосферного заповідника у виконанні чинних для України міжнародних конвенцій; особливості поточного року.

(Вл. інф.).

МЕТЕЛИКИ-РЕКОРДСМЕНИ

ЦІКАВО ЗНАТИ

На земній кулі метелики займають друге місце серед комах за кількістю видів: їх понад 240 тисяч! Життя більшості метеликів недовго: від кількох хвилин – до місяця, хоча є й винятки. За цей короткий час вони встигають не тільки порадувати нас розкішно забарвленням крил або їх незвичайною формою, але й виконати свою, закладену в генах, місію – залишити нащадків. Усі види метеликів, включаючи як численні, так і рідкісні види, а також види, які занесені людиною в чорний список шкідників (одежна міль, білан капустяний, непарний шовкопряд, лучний метелик та інші), відіграють у навколишній природі важливу роль, пов'язану із запиленням рослин і підтриманням природної рівноваги, а також у перенесенні мікрофлори. Метелики й, особливо, їх личинки слугують їжею для численних видів тварин і, таким чином, беруть участь у кругообігу речовин в біосфері. Окремі види, як наприклад, тутовий шовкопряд, дають людству дорогоцінний шовк для промисловості. Але зараз ми познайомимося з видами, які досягли певних висот у своєму недовгому житті – з метеликами-рекордсменами.

Нічний метелик Совка Агріпа є найбільшим метеликом світу. Вона зустрічається в тропіках Центральної та Південної Америки. У 1934 р. у Бразилії була спіймана самка з розмахом крил 30,8 см.

Серед денних метеликів найбільшим і найважчим у світі є птахокрилка Олександр, яка зустрічається на острові Нова Гвінея. Розмах крил самки досягає 28 см. Вага її перевищує 25 г.

Павиноочка грушева є найбільшим нічним метеликом Європи. За розмахом крил вона досягає 15 см. Крім того, завдяки чутливим вусикам, самці цього виду володіють неймовірним нюхом. Вони здатні почути запах самки з відстані до 11 км. Їх нові рецептори реагують навіть на одиничні молекули.

Найбільшим денним метеликом Євразії є хвостосець Маака. Розмах його крил досягає 14 см. Зустрічається цей вид у Приамур'ї, Примор'ї, на Сахаліні та Курильських островах. Меш-

кає у кронах високих дерев.

Найдрібнішим нічним метеликом у світі є міль-малюк. Розмах його крил не перевищує 2 мм. Зустрічається це «малюк» в Центральній Європі.

Метелик синявець-гном має найменший у світі розмах крил серед денних метеликів. Він складає всього 10-15 мм. Мешкає ця крихітка у Південній Африці.

Найдовший хоботок у світі у мадагаскарського бражника. Довжина його досягає 28 см. Мешкає цей метелик в Африці й на острові Мадагаскар.

Найшвидший літун серед метеликів – бражник мертва голова. Він може літати з швидкістю до 54 км/год. Така швидкість йому потрібна тому, що він щорічно здійснює дальню міграцію з країн Середземномор'я та Північної Африки – своїх постійних місць оселення – у Середню та Північну Європу. А восени її нащадки здійснюють уже зворотню міграцію. Крім того, цей метелик цікавий тим, що він здатний видавати гучний звук, подібний до писку кажана. Потурбована гусениця також видає звуки, схожі на клацання.

Найбільші у світі колонії серед метеликів утворює північноамериканський вид монарх. Кожного року в листопаді ці метелики перед здійсненням міграції збираються у зграю, яка нараховує до 300 мільйонів особин.

Найбільшим мандрівником серед метеликів світу є будяківка. Це метелик-космополіт, який мешкає в Європі, Азії, Африці, Америці та Австралії. Метелики цього виду восени не впадають у сплячку, як інші види, а відправляються в дальню подорож за тисячі кілометрів – з Центральної та Східної Європи через Альпи у Південну Європу та Північну Африку. Протяжність перельоту може досягати до 5 тис. км. Навесні нове покоління метеликів великими зграями повертається на північ Європи, а деякі особини добираються навіть до Полярного кола.

Найбільш високогірним видом метеликів є жовта альпійська лишайниця. Ця мешканка альпійського високогір'я змогла пристосуватися до сувих умов на висоті 3700 м над рівнем моря, де рослинність дуже збіднена, так що гусениці її живляться тільки лишайни-

ками. Цей метелик має ще одну дивну особливість. Він має специфічний орган в основі черевця, з допомогою якого може відтворювати звуки, подібні до цокання годинника.

Ходити по воді як по суші може метелик вогнівка водна лататтева. Цей метелик мешкає поблизу водойм з плаваючим листям латаття. Її гусениці розвиваються під водою і дихають трахейними зябрами. Метелик, шойно вилупившись, вже здатний легко бігати по поверхні води.

Найненажерливіша гусениця у світі у нічного метелика павиноочки Поліфеми. За 56 днів життя її вага збільшується у 86 000 разів від свого початкового стану.

Найбільший довгожитель Євразії серед метеликів – лимонниця. Тривалість життя метелика цього виду складає без малого рік. Щоб зберегти енергію на весь цей час, лимонниця чергує періоди активності з періодами спокою. Пролітавши певну кількість днів, на декілька тижнів впадає в заціпеніння, а потім знову стає активною. І так протягом всього життєвого циклу.

Найдовша тривалість життя серед європейських метеликів на стадії лялечки – у павиноочки терновитої. Вона здатна знаходитися у сплячці (діапаузі) до 10 років.

Найгаласливіший літун серед метеликів – ведмедичка кайя, яка мешкає в Євразії та Північній Америці. Цей метелик видає в польоті гучне клацання, яким відлякує своїх головних ворогів – кажанів. Є в нього і візуальний спосіб захисту – несподіване демонстрування яскравих задніх крил, а також хімічний захист – на грудних сегментах виділяються крапельки жовтої рідини, що різко пахне.

Ведмедичка Гренландська – найбільш морозостійкий метелик у світі. Його гусениці переносять температуру до -70° за Цельсієм.

Свєн ЛЯШЕНКО,
науковий співробітник
зоологічної лабораторії КБЗ.

ВІТАЄМО КОЛЕГУ!

19 березня ц.р. в колективі заповідника відбулась приємна подія. У цей день на засіданні спеціалізованої Вченої ради Інституту ботаніки Національної академії наук України завідувач ботанічної лабораторії КБЗ Микола Волощук захистив кандидатську дисертацію на тему: "Рододендрон миртолистий в Українських Карпатах: еколого-ценотичні, популяційні, морфолого-біологічні особливості та тенденції динаміки". Над дисертацією автор працював понад 10 років. За цей час за темою дисертації опублікував 22 наукові праці.

На засіданні Вченої ради робота М.І. Волощука отримала високу оцінку. За результатами тасного голосування, члени ради одноставно підтримали пропозицію про присудження М. Волощуку наукового ступеня кандидата біологічних наук. У підсумковому виступі голова Вченої ради, академік НАН України К.М. Ситник подякував дисертанту за представлену змістовну роботу, порекомендував автору опублікувати матеріали дисертації як монографічне видання і націлів молодого вченого продовжувати роботу над докторською дисертацією. На засіданні Вченої ради було також наголошено на постійній наполегливій роботі Карпатського біосферного заповідника з підготовки молодих і перспективних наукових кадрів.

Методичні підходи і наукові розробки дисертаційної роботи М.І. Волощука лягли в основу створення бази даних Карпатського біосферного заповідника та організації моніторингу рідкісних видів рослин і трав'янистих угруповань. У співавторстві видана монографія "Тирлич жовтий в Українських Карпатах".

Колектив заповідника приєднується до щирих привітань на адресу молодого вченого. Бажаємо йому подальших злетів у науці, великого натхнення і наполегливості на ниві служіння природоохоронній справі. Нехай Вас Бог благословляє і доля посміхається, буде прихильною в усьому.

Колеги по роботі, друзі.

ЕРИТРОНІЙ СОБАЧИЙ ЗУБ

Іноді в лісі можна натрапити на дуже гарну рослину з великими поодинокими рожевими або фіолетовими квітками, яка ранньою весною є однією з веселих фарб серед ковдри інших первоцвітів – крокусів, білоцвітів, підсніжників та ін. Це – багаторічна цибулинна рослина з родини лілійних (*Liliaceae*) – еритроній собачий зуб (*Erythronium dens-canis* L.). Свою назву рослина отримала завдяки своєрідній формі яйцеподібно-циліндричної бульбоцибулини, схожої на ікла собаки.

Чому так дивно звучить назва цієї рослини? Існує така легенда: біг собі собака, спіткнувся й ударився головою об землю. Розсердився і почав зі злості її гризти зубами. Вкусив раз, вкусив удруге, а за третім разом залишив зуба в землі, далі – другого. Задумався тоді собака: землі хоч би що, він же й зовсім без зубів може зостатися. І перестав землю кусати. Коли прийшла Весна і почали появлятися квіти із землі, бачить – два собачі ікла стирчать. Навіщо їм даремно пропадати, подумала Весна, торкнулася до них чарівною паличкою-весняночкою – і проросли ікла квітами. Наукова назва роду походить від грецького слова „erythros”, яке в перекладі означає «червоний», що пов'язане з кольором квітів деяких видів цього роду. Народні назви: жалубок, собачки.

Еритроній собачий зуб зростає в широколистяних лісах. Це рослина – 10-20 см заввишки, з двома яйцеподібно-ланцетними листками, вкритими пурпуровими плямами. Листочки оцвітини – лінійно-ланцетні, пониклі, рожеві або фіолетові, при основі з білими або рудими плямами. Протягом вегетаційного періоду забарвлення і розміри листків та квітів змінюються. Надземна частина починає рости одразу після танення снігу. Вегетація триває біля 60 днів, після чого листя в'януть, а під землею продовжує розвиватися цибулина. Цвіте у березні-квітні, плодоносить у травні. Плід – оберненояйцевидна коробочка. На час її дозрівання стебло полягає. Розмножується насінням та вегетативно (дочірніми цибулинами). Дозріле насіння має поживний придаток, у якому міститься олія. Мурашки живляться цим придатком і розносять насіння.

Еритроній – типовий ранньовес-

няний ефемероїд. Рoste переважно в гірських і передгірних лісах, в заростях чагарників. Поширений у Атлантичній та Середній Європі, Середземномор'ї. В Україні зрідка трапляється на Закарпатті та Передкарпатті. Інтенсивне ведення лісового господарства, зривання на букети, викопування цибулин призвели до зменшення чисельності виду. Тому еритроній собачий зуб занесено до Червоної книги України з природоохоронним статусом – рідкісний, як цінний декоративний вид.

У культуру квітникарства вона введена ще в 1570 році. За цей час виведено ряд сортів. Її використовують для прикрас парків, скверів, присадибних ділянок. Добре розмножується цибулинами-дітками та насінням, яке слід висівати одразу після збирання. Сіяння розвиваються повільно і лише на п'ятий-сьомий рік починають цвісти. Кращий період для пересадки цибулин – кінець червня. Не можна допускати підсихання цибулин, так як вони не мають покривних лусок. При необхідності зберігання посадкового матеріалу використовують вологий пісок, мох, тирсу. Але найкраще цибулини висаджувати одразу після викопування.

Еритроній добре росте в напівзатінку, під рідкими деревостанами або між чагарниками, по краях галявин, на кам'янистих гірках. Потребує досить вологого глинистого угноєного ґрунту. Щоб досягти кращого декоративного ефекту, його вирощують групами. Група з 10–20 екземплярів цвістиме до вісімнадцяти днів.

Еритроній собачий зуб – єдиний представник цього роду в природній флорі України, тому перебуває під найбільшою загрозою зникнення.

Алла КОЗУРАК, Тетяна АНТОСЯК,
наукові співробітніки
ботанічної лабораторії КБЗ.

Адреса редакції:

вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів,
90600 Закарпатська обл.

Контактні тел: (03132) 2-21-93, 2-29-14.

Ел. пошта: cbr-rakhiv@ukr.net

<http://cbr.nature.org.ua>

Засновник і видавець: Карпатський
біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію
Зт № 401 від 25. 01. 2006 року.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),

Василь Бойчук (редактор),

Василь Покин'черета,

Юрій Беркела,

Дмитро Сухарюк,

Ярослав Довганич,

Йосип Бундзяк,

Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів
несе автор.

Газету віддруковано у Хустській районній
друкарні.

Замовлення №

Тираж 1300 примірників.